

K parametrům budoucnosti kohezní politiky EU po roce 2013

Petr Zahradník

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.

Poláčkova 1976/2

140 00 Praha 4

tel.: +420 261 073 308

fax: +420 261 073 004

EU_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Petr Zahradník

+420 261 073 019

pzahradnik@csas.cz

Jan Jedlička

+420 261 073 484

jjedlicka@csas.cz

Alena Smolíková

+420 261 073 308

asmolikova@csas.cz

Obsah:

Úvod.....	3
Možné scénáře	3
Národní preference	4
Rozsah cílů kohezní politiky.....	5
Objem finančních prostředků	6
Renacionalizace kohezní politiky	7
Podpora konkurenceschopnosti versus koheze.....	7
Kohezní politika jako nástroj dosažení Lisabonských cílů	7
Urbánní dimenze a implementace Lipské charty	8
Politika venkova v kontextu zemědělské a kohezní politiky	8
Kohezní politika a další rozšiřování	8
Závěrem.....	8

Úvod

Přestože můžeme zcela objektivně a pravdivě tvrdit, že programovací období 2007 – 2013 z hlediska všech svých procedur prakticky ještě nezačalo, resp. doposud se nachází ve své velmi rané fázi, nastává pomalu – nejen v České republice, ale v celé Evropské unii – čas pro úvahu nad tím, jakou podobu bude mít kohezní politika EU po uplynutí stávajícího období, tedy po roce 2013. Legitimní se ukazuje být i otázka, zda kohezní politika, alespoň v podobě, kterou známe dnes, vůbec bude v tomto výhledu existovat.

Výzvu k zabývání se touto otázkou učinila v květnu 2007 při příležitosti vydání 4. zprávy o hospodářské a sociální kohezi nazvané „Rostoucí regiony, rostoucí Evropa“ zprávy komisařka pro regionální politiku Danuta Hübnerová, a od loňského září se na základě uskutečnění 4. evropského kohezního fóra pozvolna začíná vytvářet diskusní prostředí, které v současné době zvažuje možné varianty. Z pohledu České republiky může navíc potřeba znát alespoň některé rámcové odpovědi na tyto otázky vyplývat z jejího předsednictví Radě EU v první polovině příštího roku, kdy reforma fiskálního rámce EU bude představovat jednu z jeho obsahových priorit.

Debata se začíná rozjíždět i na úrovni Evropského parlamentu a v průběhu slovinského předsednictví bylo toto téma součástí i jeho doprovodných konferencí a programů.

Zbytek letošního roku pak bude v netrpělivém očekávání zásadního dokumentu, který Evropská komise v této věci přinese: v tomto horizontu by měla zveřejnit analytický dokument s návrhem strategie pro evropské regiony do roku 2020.

Možné scénáře

Kohezní politika Evropské unie (nebo také politika soudržnosti, či politika regionální) představuje díky rozdělování evropských fondů jednu z nejviditelnějších a nejvíce diskutovaných stránek evropského integračního procesu. Představuje nástroj, který má napomoci naplňovat rozvojový potenciál regionů, které by nebyly s to zvládnout tento úkol vlastními silami. Vzhledem k tomu, že realizace kohezní politiky je finančně stále náročnější a její financování je projevem poměrně značné míry solidarity vyspělých a bohatých zemí EU s porozvinutými regiony EU prostřednictvím evropského rozpočtu, je současně patrné, že podoba kohezní politiky se stává předmětem ostrých debat a mnohdy vyhraněných názorových proudů, vedených mezi zeměmi čistých plátců a čistých příjemců ohledně jejího smyslu, efektivnosti a užitečnosti.

Význam debaty nad budoucím vývojem kohezní politiky je dále z našeho pohledu zesilován faktem, že právě v současné době nabývají na intenzitě diskuse o budoucí podobě fiskálního rámce EU, jehož je právě kohezní politika jednou z nejvýznamnějších kapitol. Navíc, zejména v období českého předsednictví Radě EU v první polovině příštího roku bude tato agenda zřejmě jednou z prioritních.

Formování národních pozic jednotlivých členských zemí ohledně pravidel a parametrů kohezní politiky po roce 2013 je prováděno v řadě členských zemí a pečlivě monitorováno i klíčovým výkonným orgánem EU – Evropskou komisí. Jejich předmětem je jak diskuse preferovaných věcných oblastí, na které by se kohezní politika po roce 2013 měla zaměřovat, tak i stanovení modelu jejího financování, včetně vymezení rozhodujících kritérií, na jejichž základě budou evropské rozpočtové prostředky ve prospěch jednotlivých členských zemí a jejich regionů rozdělovány. Předmětem dosavadního počátku této debaty, jejíž rozuzlení by – včetně přijetí konečných závěrů – mělo přijít na pořad dne nejdříve za dva, spíše však za tři roky, je i diskuse v současné době představitelných scénářů budoucí podoby kohezní politiky.

1. scénář

První z možných scénářů je návrh pocházející z dílny vyspělých a bohatých zemí. Říká, že kohezní politika s národně determinovanými prostředky by měla být nahrazena modelem, v němž si budou projekty jednotlivých zemí a regionů konkurovat napříč celou EU. Tento model samozřejmě není vůbec vítán v nových členských zemích, má patrně malou šanci na to být přijat, neboť v jeho případě je obtížné hovořit o solidaritě a soudržnosti, nicméně z hlediska preference výběru nejlepšího projektu a tudíž efektivního využívání evropských peněz lze tento model označit zřejmě za nejspravedlivější.

2. scénář

Druhý možný návrh hovoří o ponechání stávajících parametrů kohezní politiky, kdy přes 80% prostředků věnovaných v její prospěch je zaměřeno na konvergenční (přízpusobovací) účel. Díky tomu, že v mezidobí do startu nového finančního rámce, resp. do doby stanovení východisek pro toto programovací období většina z nynějších nováčků projde velmi dynamickým vývojem, který je mírou vyspělosti dále podstatněji přiblíží průměru EU a řada jejich regionů za těchto podmínek z konvergenčního cíle pro příští období vypadne, dostane tento návrh poměrně selektivní charakter.

V jeho rámci by byly především podporovány potřebné, nejméně vyspělé regiony a faktor kohezní potřeby by se tak stal hlavním obsahovým motivem, který by zřejmě měl brát v úvahu i kohezní potřebu vyvolanou na základě dalšího očekávaného rozšiřování EU v horizontu roku 2020. Modifikací tohoto návrhu pak může dokonce být ještě další zpřísnění kupříkladu dnešního cíle konvergence na úroveň nižší než 75 % HDP na obyvatele vůči průměrné hodnotě EU, která by akcent potřeby dále zesilovala. S druhým návrhem by se tak patrně nejvíce ztotožňovaly nejhudší země a jejich regiony v rámci EU.

3. scénář

A konečně třetím návrhem, který je v současné době debatován, je návrh, který vychází především vstřícně ekonomicky dynamicky se rozvíjejícím nováčkům především z roku 2004. Jeho hlavním smyslem pak je, aby míra asistence plynoucí z kohezní politiky v období po roce 2013 nevykázala až výrazně sestupný propad finančních prostředků v porovnání s programovacím obdobím nynějším. Tento návrh by mohl být opřen například o to, že hlavní východisko pro čerpání prostředků v rámci cíle konvergence by se zvýšilo ze stávajících 75 % hodnoty HDP na obyvatele vůči průměru EU kupříkladu na 90 %; řešením by byl i přesun celkového objemu prostředků určených pro nynější cíl konvergence ve prospěch nynějšího cíle konkurenceschopnosti. A konečně, i včlenění nynějšího cíle územní spolupráce do obou nynějších hlavních cílů, s možností navýšení celkové částky pro účel mezinárodního partnerství v rámci EU, by mohlo tomuto požadavku vyhovovat. Není asi nutné dodávat, že právě tento modelový případ bude asi nejvíce poptáván i většinou regionů v České republice.

Nadcházející text se pokusí blíže rozvinout tyto úvahy a nastínit některé další, které souvisí s předmětným tématem.

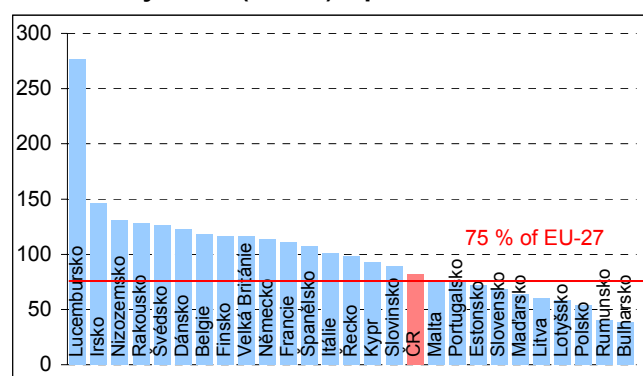
Národní preference

Lze si představit, že pro období po roce 2013 bude Česká republika s ohledem na budoucnost Kohezní politiky EU usilovat především o dvě věci:

- o to, aby celková budoucí alokace nedoznala výrazně dle rostoucí redukcí objemu v porovnání se stávajícím obdobím 2007 – 2013 (tak jako zaznamenaly mnohé země EU-15 v nynějším období oproti minulému); je nanejvýš pravděpodobné, že při představitelném ekonomickém rozvoji české ekonomiky a jejich regionů na straně jedné, a ostatních částí EU na straně druhé se z nynějších 7 konvergenčních regionů soudržnosti v České republice alespoň tři (při scénáři pokračování kursového posilování, doplněného nadprůměrně silným hospodářským růstem i více než tři) dostanou přes úroveň nynějšího benchmarku 75 % průměru EU HDP na obyvatele. Cílem by pak měla být snaha o navýšení hodnoty tohoto benchmarku, případně o

„navýšení kompetencí“ regionů phasing-in a phasing-out tak, aby propad v částkách, které do České republiky budou alokovány, nebyl výrazný. Podíváme-li se například na výši irské alokace v období 1994 – 1999, kdy bylo Irsko typicky kohezní zemí, s obdobím 2000 – 2006, kdy se stalo dynamickou bohatou zemí, a konečně s obdobím nynějším, kdy je bohatou a dynamiku zpomalující zemí, přišlo za celé období přibližně o 92 % prostředků, jež mělo k dispozici v průběhu 90. let. Tomuto „nárazu“ bychom zřejmě měli zamezit, neboť řada regionálních subjektů by nebyla schopna náhlý výpadek tak značného množství dotačních prostředků překonat.

HDP na obyvatele (v PKS) k průměru EU-27

Zdroj: Eurostat

2. o to, aby byla ve větším rozsahu a zejména větší kvalitě vedoucí k viditelnému zlepšování hodnotících indikátorů schopna využívat a realizovat kvalitativně náročnější projekty, mnohdy i „měkké“ povahy. Masová poptávka u nás stále existuje po typicky konvergenčních, „dotahovacích“, catching up projektech na nejrůznějších úrovních (od vydláždění chodníků v obci po výstavbu dálnice v rámci transevropských dopravních sítí TENs); naopak obtížně uchopitelné, a tudíž i krkolomně realizované a mnohdy i s nízkým výsledným efektem (kritériem se pak stává samotné „vyčerpání“ dotace bez ohledu na účel projektu, který obvykle po využití dotační podpory přirozeně skončí) se u nás zdají být projekty zaměřené na efektivní technologický transfer, transfer know-how, projekty, které vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů nepovažují za pouhou účelovou frázi, ale za skutečný, dlouhodobý zdroj prosperity.

Rozsah cílů kohezní politiky

Již v minulém programovacím období 2000 – 2006 prošla kohezní politika výraznou redukcí a zprůhledněním svých cílů, které ještě zesílilo ve stávajícím programovacím období tím, že podpora zemědělství byla vyčleněna z rámce kohezní politiky a je uskutečňována z jiné rozpočtové kapitoly.

Další redukce cílů z nynějšího počtu tři tak zřejmě není významně žádoucí, přestože se nabízí legitimní otázka, zda by cíl územní spolupráce nemohl být efektivněji integrován do prvních dvou dominantních cílů.

Domníváme se, že i v kontextu potřeby celkové reformy fiskálního systému EU se bude rozsah cílů kohezní politiky dostávat stále častěji do obsahové kolize s cíli konkurenceschopnosti v rámci nynější první kapitoly finančního rámce na období 2007 – 2013 (kapitola 1a. versus kapitola 1b.). Lze se například domnívat, že čím více se bude zejména skupina nováčků z roku 2004 blížit úrovni ekonomické vyspělosti (měřené HDP na obyvatele ve standardu kupní síly), tím menší pro ně bude prostor pro klasickou kohezní politiku (s výjimkou řady regionů Polska, patrně i východního Slovenska či Maďarska). Lze se domnívat, že cíle skutečné kohezní politiky ve smyslu přibližování, dohánění, odstraňování minulých zátěží se budou daleko lépe hodit pro regiony rumunské a bulharské, s největší pravděpodobností pak i pro regiony některých z nynějších kandidátských zemí, nejspíše Chorvatska, možná i Makedonie.

Naopak, řada nynějších zejména kvalitativně náročných, nikoliv extenzivně rozvojových oblastí podpory kohezní politiky začíná již nyní splývat s věcnými oblastmi subkapitoly 1a. v rámci podpory konkurenceschopnosti. Jediný rozdíl vlastně spočívá ve způsobu redistribuce prostředků (národně determinované versus přímé komunitární programy a granty) a v charakteru projektů (regionálně a místně orientované versus projekty mezinárodní spolupráce či významu).

Formování obecných cílů Kohezní politiky je i v nynějším členění odpovídající. Socio-ekonomickému charakteru období po roce 2013 by lépe odpovídala výše uvedená změna v poměrech mezi dvěma hlavními cíli. Tato situace by odpovídala očekávanému sociálně-ekonomickému vývoji EU (úspěšná konvergenční hra pro většinu nováčků z roku 2004; podpora konvergence u Rumunska, Bulharska, Chorvatska a snad Makedonie; pouze situace s Tureckem po klíčovém roce 2015 by vedla k potřebě zásadně přizpůsobit tyto parametry).

Budoucí vymezení dnešního cíle konkurenceschopnosti by se mělo stát daleko komplementárnější s programy financovanými v rámci nynější kapitoly 1a. Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost v rámci kapitoly 1. Udržitelný růst. Pokud logický řád do tohoto nebude vnesen, hrozí systémová porucha ve smyslu, že věcně podobné či totožné programy budou financovány ze dvou různých „kapes“ podle dvou různých pravidel a principů.

Zde se nabízí otázka korektnosti tohoto přístupu, versus stanovení optimální pozice pro ČR; a cítíme zde viditelný rozpor. Systémově podstatně korektnější bychom zřejmě viděli systém financování, v němž by si projekty zaměřené na rozvoj konkurenceschopnosti konkurovaly napříč celou EU (po vzoru přímých komunitárních programů a grantů), minimálně z pohledu efektivní alokace veřejných prostředků ve prospěch těch opravdu nejkvalitnějších a nejlépe připravených projektů. Na druhou stranu politika národně determinovaných peněz přerozdělovaných pomocí operačních programů v rámci kohezní politiky zajistí zemi našeho typu větší míru jistoty z pohledu objemu přijatých a vyčerpaných prostředků.

Ne zcela jasno může být ohledně nynějšího cíle územní spolupráce. Svoji povahou přeshraničně sdílených projektů vedoucích k partnerství napříč EU spadá spíše do množiny přímých programů. Její malý rozsah rovněž vzbuzuje potřebu přiřazení k nějakému většímu celku. Navíc, v porovnání s ostatními dvěma cíli představuje jakýsi nesystémový appendix. Lze rovněž navrhnout, aby byl nynější cíl územní spolupráce „rozpuštěn“ ve dvou cílech dominantních.

Role cíle územní spolupráce je navíc modifikována textem Reformní Lisabonské smlouvy. Ta zakotvuje teritoriální kohezi (spolu s hospodářskou a sociální) jako cíl kohezní politiky a sdílenou kompetenci mezi EU a členskými státy.

Cíle Kohezní politiky v programovacím období 2007-2013

1. Cíl Konvergence

Spočívá v podpoře růstu a vytváření pracovních míst v nejméně rozvinutých členských státech a regionech. Zahrnutý budou regiony s HDP na hlavu menším než 75 % průměru EU a dočasná podpora (do roku 2013) bude poskytována tzv. phasing-out regionům, kde byl HDP na obyvatele nižší než 75 % hodnoty v EU-15 (ukazatel HDP na hlavu vztažený k průměru zde stoupl díky statistickému efektu rozšíření EU).

2. Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Je určen pro kohezní podporu mimo nejméně rozvinuté regiony (definované ukazatelem HDP/cap pod 75 % průměru EU) a cílem je pomoci jim vypořádat se s rapidními ekonomickými či sociálními změnami, globalizací a přechodem na znalostní společnost. Obsahuje i pomoc pro tzv. phasing in regiony, což jsou regiony bývalého cíle číslo 1, které díky svému hospodářskému pokroku nemohou být zařazeny do současného cíle Konvergence.

3. Cíl Evropská územní spolupráce

Jedná se o stimulaci regionální spolupráce na přeshraniční, mezinárodní a nadnárodní úrovni za účelem nalezení společného řešení problémů jako jsou rozvoj měst, venkova a přímořských území, rozvoj ekonomických vztahů a vytváření sítí malých a středních podniků.

Objem finančních prostředků

Lze předpokládat, že váha objemu prostředků v rámci rozpočtové kapitoly Udržitelný růst, s ohledem na vývoj reformy Společné zemědělské politiky, a de facto substitučního efektu mezi těmito kapitolami s ohledem na nároky rozpočtových výdajů, dále poroste. Již v současné době je v Nové finanční perspektivě zakomponován přirozený nárůst objemu prostředků ve prospěch Udržitelného růstu a na úkor zemědělství, resp. Ochrany a správy přírodních zdrojů.

Preferované řešení se může zdát následující: udržení (nenarůstání) objemu Evropského rozpočtu k HDP na přibližně konstantní úrovni; v jejím rámci pak výrazné navýšení prostředků na udržitelný růst.

Pro tento účel je potřebné – v rámci reformy Společné zemědělské politiky i fiskálního systému – provést detailní audit položek v těchto klíčových kapitolách a vyhodnotit, zda tyto opravdu spadají do oblasti pod onu zastřešující, headlinovou kapitolu. Pokud by tato podmínka byla splněna, navrhovali bychom výše zmíněný postup.

Objem výdajů ve prospěch kohezní politiky v rámci stávajícího programovacího období činí 35,7 % (347,41 mld. EUR). Je tedy otázkou, zda alespoň relativní vymezení váhy kohezní politiky i pro nadcházející období bude dostatečné. Je pravděpodobné, že návrh Evropské komise, který bude v budoucnu zpracován, přijde s navýšením celkové částky rozpočtového rámce; tak tomu bylo i v případě nynějšího programovacího období, nicméně jednání Rady EU vedlo k jisté redukci celkového objemu evropského rozpočtu ve vztahu k hrubému národnímu důchodu EU (aby ji Evropský parlament ve finále opět mírně navýšil).

Stávající obsah diskuse říká jediné: s výjimkou Evropského parlamentu žádná další instituce EU doposud nezveřejnila svůj postoj. Toliko Evropský parlament nedávno opět zmínil, že: „... spravedlivá a účinná kohezní politika nebude možná bez navýšení výdajů EU na 1,18 % HND EU“.

Vzhledem k tomu, že pozice čistých plátců je velmi silná (a stále více nekompromisní), nelze reálně očekávat výraznější nárůst objemu výdajů na kohezní politiku. V současné době je především patrné úsilí, že kohezní politika je substitučně vymezována vůči společné zemědělské politice (vůči níž získává silnější váhu), nikoliv absolutně.

Pro celkový objem kohezní politiky je pak především klíčová znalost skutečné absorpční kapacity jednotlivých regionů v jednotlivých zemích.

Renacionalizace kohezní politiky

V souvislosti s kohezní politikou po roce 2013 se hovoří o větším akcentu směrem k její tzv. renacionalizaci; nejsme si touto potřebou zcela jisti. Podoba kohezní politiky by měla odpovídat svému zařazení do skupiny koordinovaných, sdílených politik. Domníváme se, že míra nacionalizace je poměrně značná, o čemž svědčí výrazná diverzita mezi počtem i charakterem operačních programů mezi členskými zeměmi.

V této souvislosti lze vyslovit obecný souhlas s názorem jak Evropské komise, tak Evropského parlamentu, který zřejmě nebude takto sdílen na tuzemské národní, případně i regionální úrovni. V několika konstatováních vzešlých z půdy Evropského parlamentu je na straně jedné konstatována potřeba odmítnout všechny pokusy o převedení politiky soudržnosti zpět na vnitrostátní úroveň. Současně však je vznesen požadavek uplatňovat tuto politiku diferencovaným způsobem na celém území EU.

Navíc, čistí plátcí si musejí ohlídat, kam jsou jejich vybrané daně v rámci EU realokovány, stejně jako budou usilovat o to, aby se jim část jimi vložených prostředků vrátila zpět.

Pokud by toto mělo být na pořadu dne, navrhovali bychom větší posílení přímé vazby region – EU (při vlastním výkonu Komise) - v duchu názvu regionální politika EU.

Rozhodně bychom nebyli pro to (a nevíme, zda to bude či nebude pro nás výhodné – patrně ano), aby se na úrovni EU vytvořila pouze vágní rámcová pravidla a vše následující, včetně kontrol by spočívalo na výkonu národních autorit. Jsme bytostně přesvědčeni, že zpětná vazba a kontrola ze strany kompetentních institucí EU je a bude velmi potřebná.

Podpora konkurenceschopnosti versus koheze

Klíčový problém budoucího období se bude zaměřovat na přesné vymezení pojmů koheze a konvergence, a následně poté se stanoví finanční rámec, který by měl být založen na eliminaci obsahových překryvů mezi oběma pojmy: přesné vymezení pojmů koheze a konvergence s ohledem na očekávaný budoucí vývoj druhé poloviny příští dekády tak bude základním výchozím úkolem debaty o efektivnosti a smyslu kohezní politiky.

Pokud odpověď bude učiněna precizně, měla by nám přinést vyřešení dilematu o tom, jaké oblasti by se měly stát prioritami pro cílení strukturálních fondů.

Pomůže nám odpovědět na otázku, zda příjemci podpory mají být pouze subjekty v těch zcela nejchudších či „jen“ chudých regionech, anebo zda příjemci mohou být subjekty ze všech regionů EU, které vyhovují definici předmětného problému (například sociálnímu vyloučení či strukturální nezaměstnanosti, nebo potřebě revitalizovat starou nevyužívanou továrnu).

Nejsme si zcela jisti, zda vodítko k zodpovězení této otázky poskytla komisařka Danuta Hübnerová na nedávné konferenci k budoucnosti kohezní politiky během slovinského předsednictví, když řekla: „Kohezní politika se musí i nadále vyvíjet takovým směrem, aby zajistila plnění agendy EU pro růst a zaměstnanost (Lisabonská strategie) a aby napomáhala vnitřnímu rozvoji regionů. Z toho důvodu posouvá reforma probíhající v období 2007 – 2013 kohezní politiku směrem k investicím s co možná největší návratností, pokud jde o posilování konkurenceschopnosti evropských regionů.“

Lze říci, že v současné době převládajícím názorem na tuto záležitost je, že kohezní politika má pokrývat všechny regiony celého území EU a nemusí být nutně soustředěna pouze na nejchudší oblasti, resp. nejméně rozvinuté regiony. Konvergence a konkurenceschopnost jsou většinou vnímány jako komplementární fenomény.

Další výzvy, které budou zcela určitě spojeny s vyladováním konečné podoby kohezní politiky po roce 2013:

Kohezní politika jako nástroj dosažení Lisabonských cílů

Lze s tímto pojetím vyslovit souhlas; nutná je však potřeba jasného komplementárního vymezení s podporami v rámci sub-kapitoly konkurenceschopnost. Ve stávajícím programovacím období odhaduje Evropská komise, že přibližně 64 % prostředků kohezní politiky rozdělovaných ve prospěch cíle konvergence a 80 % v rámci cíle konkurenceschopnosti má charakter výdajů podporujících naplňování Lisabonské strategie.

Převládajícím evropským názorem je ten, že kohezní politika je natolik nosnou a strategickou politikou s vlastními cíli, že nemůže být vnímána pouze jako nástroj pro dosahování ostatních politik a strategií.

Navíc, horizont Lisabonské strategie v nynější podobě vyprší v roce 2010, kdežto příští období rámce kohezní politiky započne o tři léta později. Na straně druhé však platí, že převládajícím názorem v Evropě v současné době je, že „lisabonizace“ kohezní politiky je správným postupem.

Urbánní dimenze a implementace Lipské charty

To považujeme za typicky kohezní úkol, který se navíc odhaluje jako velmi akutní nejen v zemích a regionech nováčků, ale i zemích zakladatelských.

Politika venkova v kontextu zemědělské a kohezní politiky

Domníváme se, že by měl být završen trend nastolený při vytváření Nové finanční perspektivy: vyčlenění zemědělství a rozvoje venkova z kohezní politiky. V rámci tohoto procesu je na druhou stranu vhodné zajistit odstranění rozdílů v podobě podpory v závislosti na velikosti dané obce.

Domníváme se, že podpůrné nástroje by měly především akcentovat princip, že venkov se za každou cenu nemusí rovnat zemědělství; že venkov by měl spočívat na diverzitě ekonomických činností, z nichž pouze jednou a ne nutně většinou je ono zemědělství.

Kohezní politika a další rozšiřování

Předvstupní nástroje zcela určitě do kohezní politiky patří do té doby, pokud se EU bude rozšiřovat o stále chudší země. Pokud by se stal zázrak a do EU by někdy v budoucnu vstupovalo Švýcarsko, Norsko, Island či Lichtenštejnsko, tak pochopitelně ne.

Druhým rozměrem vztahu kohezní politika – proces rozšiřování – je záležitost zapojení se nově přijatých zemí do jejího standardního instrumentária, které v případě některých nynějších kandidátů může parametry kohezní politiky zcela převrátit. To zcela určitě neplatí pro nejžhavějšího kandidáta vstupu – Chorvatsko. Na základě vstupu Chorvatska by výše HDP na obyvatele EU poklesla o 0,6 % (počet obyvatel by vzrostl o 0,9 %, rozloha EU pak o 1,3 %). Na straně druhé by to zcela určitě platilo o nyní nejméně jasném kandidátovi – Turecku. V důsledku vstupu Turecka do EU by jeho HDP na obyvatele poklesl o hrozivých 10,5 %, rozloha EU by se zvýšila o 18,3 % a počet obyvatel o téměř 15 %.

Pokud by nedošlo ke změně pravidel kohezní politiky a ta stávající bychom uplatnili na hypotetický dnešní model včetně Chorvatska, Makedonie a Turecka (tedy hypotetická EU-30), alokovalo by Turecko více než 63 % veškerých prostředků EU jdoucích ve prospěch kohezní politiky.

Závěrem

Smyslem tohoto příspěvku bylo na počátku diskuse, která se právě rozvíjí, načrtnout některé problémové otázky spojené s podobou budoucí regionální neboli kohezní politiky Evropské unie po roce 2013 a k některým vznést názor a stanovisko. Je nepochybné, že s postupujícím průběhem této diskuse bude přibývat konkrétních témat a problémových okruhů, narůstat počet alternativních scénářů, k nimž se budou nabízet konkrétní a proveditelná řešení. Ať již zvítězí jakýkoliv scénář, je pravděpodobné, že tak vysoké prostředky z fondů EU, jako má ČR k dispozici nyní, do budoucna mít nebudeme.